

УДК 343.2:340.13(73+410)

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.3.4>

ОЦІНОЧНІ КАТЕГОРІЇ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ США ТА ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАНДАРТІВ ПОКАРАННЯ І СУДДІВСЬКОЇ ДИСКРЕЦІЇ

Бараннік Р.В.,*кандидат юридичних наук, доцент,**в.о. завідувача та доцент кафедри кримінального права**та правоохоронної діяльності**Запорізького національного університету*

ORCID: 0009-0008-1202-5535

Бараннік Р.В. Оціночні категорії в кримінальному праві США та Великої Британії: порівняльний аналіз стандартів покарання і суддівської дискреції.

У статті здійснюється комплексний аналіз особливостей застосування оціночних понять у кримінальному праві Сполучених Штатів Америки та Великої Британії. Наголошується, що саме невизначеність таких категорій, як "особлива жорстокість", "суспільна небезпека" та "суттєва шкода", потребує усталених підходів до тлумачення, тому що вони прямо впливають на кваліфікацію злочинів та призначення покарання. Акцентується увага на американській правовій системі, у якій відсутність єдиних критеріїв у поєднанні з політичною різноманітністю та стандартизацією, запровадженою через Federal Sentencing Guidelines, призвела до суттєвих відмінностей у судових вироків між штатами та федеральними судами. Розглядається, що надмірна регламентація зменшує суддівську дискрецію і водночас не усуває ризик непослідовності.

Показано, що надмірна формалізація не усуває варіативності, а лише зміщує акценти ухвалення рішень. На противагу цьому англійська модель ґрунтується на прецедентній практиці, методах тлумачення законів і гнучкій суддівській дискреції, що забезпечує стабільність правозастосування та водночас дозволяє адаптувати оціночні поняття до контексту конкретної справи. Отже, разом з американською правовою системою аналізуються особливості англійської системи, де ключову роль відіграє судовий прецедент та ширший простір суддівського розсуду. Звертається увага, що англійські суди виробили сталі підходи до використання оціночних категорій, спираючись на багаторічну прецедентну практику, що забезпечує послідовність вироків та відносну передбачуваність. Порівняння двох правових систем доводить, що різні інструменти правового регулювання – стандартизовані таблиці покарань у США та прецедентна практика у Великій Британії – мають як переваги, так і недоліки, зокрема в забезпеченні балансу між гнучкістю та справедливістю. Наприкінці статті автор узагальнює матеріали свого дослідження та робить висновок про необхідність удосконалення підходів до визначення й застосування оціночних понять у кримінальному праві України, зокрема шляхом поєднання гнучких судових механізмів і чіткіших матеріально-правових критеріїв, що може підвищити рівень послідовності та передбачуваності кримінальної юстиції.

Ключові слова: оціночні категорії, кримінальне право, суддівська дискреція, англійське прецедентне право, індивідуалізація покарання, тлумачення правових понять, стандартизація вироків.

Barannik R.V. Evaluation categories in the criminal law of the USA and Great Britain: comparative analysis of sentencing standards and judicial discretion.

The article provides a comprehensive analysis of the peculiarities of the application of evaluative concepts in the criminal law of the United States of America and Great Britain. It is emphasized that it is the lack of certainty of such categories as "special cruelty", "public danger" and "substantial harm" that requires established approaches to interpretation, because they directly affect the qualification of crimes and the imposition of punishment. Emphasis is placed on the American legal system, in which the lack of uniform criteria combined with the political diversity and standardization introduced through Federal Sentencing Guidelines has led to substantial differences in court sentences between states and federal courts. It is considered that excessive regulation reduces judicial discretion and at the same time does not eliminate the risk of inconsistency.

The study demonstrates that excessive formalization does not eliminate disparities but instead transforms the mechanisms through which they arise. The English system, by contrast, relies on judicial

precedent, structured methods of statutory interpretation and a broader scope of judicial discretion, enabling courts to incorporate contextual factors while preserving stability and predictability of decisions. Together with the American legal system, the peculiarities of the English system are analyzed, where judicial precedent and a wider space of judicial discretion play a key role. It is noted that the English courts have developed stable approaches to the use of evaluation categories, based on many years of case law, which ensures the consistency of sentences and relative predictability. A comparison of the two legal systems proves that the different instruments of legal regulation – standardised sentencing tables in the US and case law in the UK – have both advantages and disadvantages, particularly in ensuring a balance between flexibility and fairness. At the end of the article, the author summarizes the materials of his research and concludes about the need to improve approaches to the definition and application of evaluative concepts in Ukrainian criminal law, in particular by combining flexible judicial mechanisms and clearer material and legal criteria, which can increase the level of consistency and predictability of criminal justice.

Key words: evaluation categories, criminal law, judicial discretion, English case law, individualization of punishment, interpretation of legal concepts, standardization of sentences.

Постановка проблеми. У сучасних правових системах оціночні категорії відіграють провідну роль у забезпеченні справедливості та індивідуалізації покарання. Але різні моделі їхнього застосування демонструють різну ефективність. Особливо виразно ця проблема проявляється у кримінальному праві Сполучених Штатів Америки, де відсутність єдиних критеріїв тлумачення таких категорій, як "суттєва шкода", "особлива жорстокість" чи "суспільна небезпека", у поєднанні з політичним втручанням та стандартизацією через Federal Sentencing Guidelines (FSG) призвели до значних розбіжностей у вироках. Англійська правова система, в свою чергу, демонструє інший підхід заснований на структурованих методах тлумачення закону та стабільній прецедентній практиці, що забезпечують більшу послідовність, але також потребують ретельного застосування суддівської дискреції. Проблема полягає у визначенні балансу між стандартизованими нормами та можливістю суду адекватно оцінювати унікальні обставини кожної справи.

Стан опрацювання проблематики. Викладені дослідження вказують на накопичення значного масиву наукових праць щодо проблеми застосування оціночних понять у кримінальному праві. У Сполучених Штатах Америки науковці й практики звертали увагу на значні відмінності у призначенні покарання, що спостерігалися навіть при ідентичних фактичних обставинах справ. Прийняття Federal Sentencing Guidelines у 1984 році було спрямоване на вирішення цієї проблеми, проте науковці в своїх працях критикують їх за надмірну стандартизацію та зменшення суддівської дискреції. Також аналізується вплив політичних рішень обов'язкових мінімальних покарань та концепції relevant conduct, що створюють нові джерела нерівності. Британська доктрина значну увагу приділяє методам тлумачення законів та ролі прецедентів. Роботи провідних правознавців, зокрема Вільяма Блекстоуна, підкреслюють фундаментальні підходи до оцінки насильства та шкоди. Літературні видання демонструють, що англійські суди забезпечують більш стабільне застосування оціночних понять завдяки традиції судового тлумачення, хоча й визнають необхідність безперервного вдосконалення практик, оскільки суспільні стандарти піддаються динамічним трансформаціям.

В українській кримінально-правовій науці до проблематики оціночних понять, меж суддівського розсуду та індивідуалізації покарання зверталися О. Дудоров, М. Хавронюк, В. Навроцький, О. Джужа, В. Тютюгін, А. Гель, І. Козьяков, О. Костенко, І. Бойко, Я. Зейкан та інші дослідники, які аналізували як загальнотеоретичні засади визначеності кримінально-правових норм, так і практичні наслідки використання категорій типу "тяжкі наслідки", "значна шкода", "суспільна небезпека діяння". Їхні праці підкреслюють потребу у формуванні чіткіших критеріїв для застосування оціночних понять та водночас збереження можливостей суддівської дискреції. Інкорпорування здобутків англо-американської доктрини дозволяє краще зрозуміти механізми взаємодії між статутною визначеністю та практикою судового тлумачення, що є важливим для вдосконалення підходів у кримінальній юстиції України.

Мета та завдання. Метою дослідження є аналіз функціонування оціночних категорій у кримінальному праві Сполучених Штатів Америки та Великої Британії, виявлення їх спільних та відмінних рис, а також визначення масштабу різності підходів у забезпеченні справедливості, пропорційності та послідовності у призначенні покарання. В рамках наукової статті вирішуються такі завдання:

- ✓ Визначити зміст та значення оціночних категорій у кримінальному праві США.
- ✓ Проаналізувати вплив Federal Sentencing Guidelines на суддівську дискрецію, стандартизацію вироків та роль прокурора.
- ✓ Дослідити головні аспекти застосування оціночних понять у США, включаючи концепцію relevant conduct та політичні обмеження.

- ✓ Визначити зміст та ознаки основних методів тлумачення законів в англійському праві та їх вплив на застосування оціночних категорій.
- ✓ Сформулювати висновки стосовно оптимального поєднання стандартизації та суддівської дискреції.

Виклад основного матеріалу. У правовій системі Сполучених Штатів оціночні категорії відіграють вирішальну роль у кримінальному процесуальному праві. Вони дозволяють судам оцінювати конкретні обставини з метою забезпечити принципи справедливості у здійсненні правосуддя. Залежність системи США від прецедентного права та Федеральних інструкцій із призначення покарань ілюструє, як оціночні категорії інтегруються в судові процеси, щоб збалансувати юридичну точність із можливістю адаптації до конкретних обставин.

Прецедентне право в США підтримує деталізоване застосування оціночних категорій, оскільки суди тлумачать такі терміни, як "значний ризик" або "значна шкода" на основі прецеденту та унікальних фактів кожної справи. Такий підхід забезпечує гнучкість, дозволяє суддям реагувати на нові суспільні стандарти, одночасно забезпечуючи послідовність через встановлені правові принципи. Наприклад, визначення "особливої жорстокості" або "грубої недбалості" часто вимагає від судів розгляду не лише законодавчих визначень, а й ширших етичних і контекстуальних факторів. Оціночні поняття, такі як "суттєва шкода", "особлива жорстокість" чи "суспільна небезпека", повинні бути належним чином використані для об'єктивного визначення ступеня злочину. Проте, через відсутність чітких, єдиних критеріїв, судді часто інтерпретували їх суб'єктивно. Це призвело до значних розбіжностей у вироках навіть за однакові факти. Дослідження показували значні розбіжності між покараннями за однакові злочини: за один і той самий злочин один обвинувачений отримував 2 роки ув'язнення, а інший – 15 років.

У кримінальному праві США оцінка ступеня небезпеки злочину створена на основі федеральних керівних принципів щодо призначення покарань (Federal Sentencing Guidelines), які були запроваджені в 1984 році з метою зменшення розбіжностей у вироках та забезпечення справедливості в системі правосуддя. FSG стандартизують оцінку ступеня небезпеки злочину, використовуючи систему кримінальних балів і шкалу тяжкості злочинів. Ці керівні принципи встановлюють чіткі критерії та рівні покарання виходячи з оцінки понять "суттєва шкода" чи "особлива жорстокість" за розробленими критеріями. Ці керівні принципи встановлюють стандартизовані рамки для визначення покарання, враховуючи такі фактори, як тяжкість злочину та характеристику обвинуваченого. Федеральні керівні принципи щодо призначення покарань були створені як частина реформування федеральної судової системи, з метою усунення невинуватих розбіжностей у вироках. Реформа спрямовувалася на забезпечення більш послідовного, справедливого та передбачуваного підходу до визначення покарань у федеральних судах.

Відповідно, однією з ключових ідей керівних принципів було зменшення суб'єктивності в процесі призначення покарань шляхом стандартизації підходів до оцінки злочинів. За їх допомогою, судді отримали чіткі вказівки, що повинні сприяти більш узгодженим рішенням у схожих справах, що дозволяє зменшити розбіжності між суддями, які можуть по-різному тлумачити ті самі поняття.

Наголос, який суди США приділяють детальним інструкціям і тлумаченню, заснованому на прецедентах, підкреслює важливість оціночних категорій у збалансуванні законодавчої ясності з гнучкістю, необхідною для справедливих результатів у складних правових ситуаціях.

Федеральні вказівки щодо призначення покарань запроваджують структуровану основу для призначення вироків, використовуючи детальну систему оціночних категорій для оцінки тяжкості злочинів і відповідних покарань. Ці вказівки включають 43 ступені тяжкості правопорушень із присвоєнням законодавчого індексу кожному злочину. Цей індекс служить початковою оцінкою ступеня небезпечності злочину та дозволяє проводити подальшу оцінку на основі обтяжуючих або пом'якшувальних факторів [1].

Керівні принципи базуються на системі, яка визначає числові значення (наприклад, "бали"), що відображають ступінь тяжкості злочину та кримінальну історію. Судді, виходячи з цих числових показників, знаходять відповідний діапазон покарання, що має забезпечити пропорційність і однорідність вироків. Зокрема, створено таблицю, яка встановлює координацію правопорушень і правопорушників, створено діапазон вироків. У цій таблиці суддям вказано, який діапазон покарання є відповідним для будь-якого конкретного сценарію. Рекомендації зазвичай беруть до уваги дві речі: серйозність злочину та попередню кримінальну історію обвинуваченого. Кожен федеральний злочин, який є тяжким злочином або проступком класу А, пов'язаний із рівнем злочину. Інструкції включають 43 базові рівні правопорушень. Кожен злочин має базовий рівень балів (наприклад, грабїж має 20 балів. Чим вищий рівень, тим важчий злочин і тим більше балів присвоюється, а отже, тим довший пропонується термін ув'язнення).

Потім враховуються додаткові фактори. Вони можуть підвищувати або знижувати базовий рівень злочину та, у свою чергу, впливати на вирок. Наприклад, якщо пограбування було скоєно з використанням зброї, нараховуються додаткові п'ять балів. Якщо рушниця розряджена, відбувається збільшення на сім балів. Ще більше ускладнює можливість застосування коригувань. Коригування – це фактори, які можуть застосовуватися до будь-якого порушення, підвищуючи або знижуючи рівень його небезпеки. Існують коригування на основі стану жертви (наприклад, якщо жертва була похилого віку, є коригування) і ролі правопорушника у правопорушенні (якщо правопорушник грав лише мінімальну роль, буде зроблено коригування у бік зменшення).

Крім характеру правопорушення, іншим основним фактором є історія правопорушника. Керівні принципи базуються на загальноприйнятій ідеї про те, що рецидивісти повинні отримати довший термін ув'язнення. У системі інструкцій бали нараховуються за кожну попередню судимість [2].

Судді, виходячи з цих числових показників, знаходять відповідний діапазон покарання, що має забезпечити пропорційність і однорідність вироків.

Однак, незважаючи на позитивні наміри, система зіткнулася з критикою за надмірне зменшення суддівської дискреції. Деякі критики стверджують, що керівні принципи не завжди дозволяють врахувати індивідуальні обставини справи, що може призводити до несправедливих результатів.

Реформа продовжує бути предметом дискусій щодо балансу між стандартизованим підходом і необхідністю збереження індивідуалізованої суддівської оцінки.

Верховний Суд США визнав, що керівні принципи є "консультативними", але вони мають "гравітаційний ефект", тобто судді рідко відходять від їхніх рекомендацій. Це підтверджує, що FSG відіграють ключову роль у визначенні міри покарання, використовуючи оціночні поняття у структурованій та прогнозованій формі.

FSG не скасовують оціночні поняття, а роблять їх застосування більш передбачуваним і рівномірним. Використання FSG унеможливує надмірну суворість або м'якість покарання через суб'єктивне тлумачення оціночних категорій.

Реформа федерального призначення покарань, зокрема впровадження керівних принципів, вважається провальною у тому числі через недосконале використання оціночних понять. Після впровадження керівних принципів не вдалося встановити єдиний підхід до оцінки злочину, адже керівні принципи базувалися на історичних середніх показниках, а не на чітко визначених цілях. Таким чином, оціночні поняття втратили свій смисловий фундамент, що мало вирішальне значення для забезпечення справедливості.

Хоча керівні принципи мали стати інструментом для стандартизації застосування оціночних понять, законодавчі органи ввели обов'язкові мінімальні покарання та встановили конгресом конкретні діапазони вироків. Це фактично знецінювало експертно-обґрунтований підхід, адже замість того, щоб судді застосовували свої оціночні знання, вони змушені були керуватися жорсткими межами. Таким чином, оцінка ступеня злочину відбулася через призму політичних рішень, а не на підставі об'єктивних критеріїв.

Застосування жорстко визначених діапазонів покарань обмежує можливість суддів брати до уваги унікальні обставини кожної справи. Оціночні поняття давали можливість врахувати всі нюанси злочину, проте, через надмірну стандартизацію, судді стали менш спроможними адаптувати вирок до конкретної ситуації. Це спричинило нерівномірність у призначенні покарань, призвело до втрати семантичного фундаменту оціночних понять, що ускладнило їхнє коректне застосування. Суддів обмежили в можливості "розмірковувати" над оціночними категоріями. Система також спричинила нерівномірність у вироків через те, що принцип "real-offense sentencing" дозволяв судам враховувати відповідну поведінку (relevant conduct), навіть якщо вона не була предметом судового розгляду. Це означало, що два обвинувачених у схожих злочинах могли отримати кардинально різні вироків, залежно від суб'єктивного трактування.

Додаткові проблеми спричинило політичне втручання у процес призначення покарань. Впровадження обов'язкових мінімальних покарань та жорстких діапазонів, встановлених Конгресом, фактично знецінило експертний підхід. Це посилює владу прокурорів, які отримали можливість маніпулювати обвинуваченнями, застосовуючи розмиті оціночні формулювання, такі як "серйозний злочин" чи "особлива жорстокість", що безпосередньо впливало на міру покарання.

Досвід США із впровадження Федеральних керівних принципів щодо призначення покарань (FSG) демонструє, що стандартизований підхід до кримінального судочинства може зменшити суддівську дискрецію, але водночас посилити прокурорську владу та створити нові джерела нерівності.

Ключову проблему визначають у тому, що формалізація правових норм без чіткого визначення оціночних понять може призвести до непослідовності у правозастосуванні. Вироки стають залежними від жорстких рамок, а не від об'єктивної оцінки всіх обставин. Таким чином, ефективна си-

стема покарань має поєднувати єдині стандарти з гнучкістю суддівської оцінки, щоб забезпечити справедливість і рівність перед законом.

Англійська правова система є однією з найрозвиненіших у світі, а джерела права в ній охоплюють такі елементи, як статuti, судові прецеденти, міжнародні договори, коментарі провідних науковців та інші авторитетні джерела. Також, у сфері кримінального права англійський законодавець створив правовий інститут тлумачення законів, який має власну структуровану класифікацію. Цей інститут забезпечує ефективність та передбачуваність правозастосування, а також дозволяє адаптувати законодавство до нових соціальних викликів та потреб.

Англійська правова система пропонує витончений підхід до регулювання та застосування оціночних категорій. Оціночні категорії, такі як "значний внесок" або "ступінь шкоди", служать гнучкими інструментами, які дозволяють застосовувати правові норми до конкретних обставин, враховуючи складність реальних випадків.

Основні методи тлумачення законів в англійському праві включають буквальне правило, золоте правило та правило про злочини. Буквальне правило зосереджується на простому значенні слів, уникаючи абсурдних висновків; золоте правило вирішує неоднозначності шляхом вибору інтерпретацій, які дають логічні результати; а правило про злочини враховує законодавчий намір, що лежить в основі статуту щодо досягнення мети закону. Заснований на прецедентах характер англійського права сприяє узгодженості, водночас дозволяючи судам на власний розсуд адаптувати оціночні рішення до соціального контексту, що розвивається. Цей підхід підкреслює баланс між жорсткістю тлумачення закону та адаптивністю, необхідною для розгляду унікальних обставин у кримінальних справах [3].

У кримінальному праві англійські суди часто застосовують такі оціночні терміни, як "значний внесок" (significant contribution) у визначенні причинного зв'язку для таких злочинів, як вбивство. Наприклад, оцінюючи роль обвинуваченого у спричиненні смерті, суди не лише досліджують причинно-наслідковий зв'язок, а й оцінюють ступінь впливу дій підсудного на результат. Однак, ступінь шкоди не має значення при визначенні факту нападу. Як зазначає Вільям Блекстоун у своїх "Commentaries on the Laws of England", закон не розрізняє різні ступені насильства, а забороняє будь-який його прояв, навіть найменший, оскільки кожна людина є недоторканною, і ніхто не має права торкатися її без згоди. Таким чином, англійське кримінальне право визначає будь-який незаконний дотик як напад, незалежно від ступеня заподіяної шкоди [4]. У той же час, хоча сам факт нападу не залежить від ступеня шкоди, при призначенні покарання суд враховує тяжкість завданої шкоди та обставини правопорушення. Різні види нападу, такі як common assault, actual bodily harm (ABH) та grievous bodily harm (GBH), класифікуються відповідно до ступеня заподіяної шкоди, і це впливає на суворість покарання [5]. У британському кримінальному праві терміни "common assault" та "actual bodily harm" мають специфічні значення. "Common assault" зазвичай перекладається як "звичайний напад" і стосується випадків, коли особа навмисно або необережно змушує іншу особу очікувати негайного та незаконного насильства, навіть без фактичного фізичного контакту. "Actual bodily harm" (ABH) перекладається як "фактичне тілесне ушкодження" і охоплює випадки, коли потерпілому завдається фізична шкода, яка є більш ніж незначною, але не настільки серйозною, щоб кваліфікувати її як тяжке тілесне ушкодження. У свою чергу термін "grievous bodily harm" (GBH) перекладається українською як "тяжке тілесне ушкодження". Цей термін використовується для опису серйозних фізичних ушкоджень, завданих іншій особі, і є кримінальним правопорушенням, що передбачає суворе покарання. Ці терміни відображають різні рівні серйозності правопорушень і відповідно впливають на ступінь покарання.

Таким чином, у британській правовій системі прецеденти відіграють ключову роль у тлумаченні оціночних понять. Рішення вищих судів встановлюють стандарти, яких повинні дотримуватися нижчі інстанції, що сприяє послідовності та передбачуваності судових рішень. Судді повинні постійно оновлювати свої знання та навички, щоб ефективно застосовувати оціночні поняття, враховуючи розвиток суспільних відносин та зміну правових норм.

Висновки і пропозиції. Аналіз правових систем США та Великої Британії підкреслює головну роль оціночних категорій у кримінальному процесі, а також демонструє різні підходи до їх застосування та стандартизації. У США оціночні поняття інтегруються у систему кримінального правосуддя через прецедентне право та Federal Sentencing Guidelines (FSG). Адже саме вони забезпечують баланс між законодавчою визначеністю та суддівською гнучкістю, одночасно намагаючись стандартизувати вирок та зменшити суб'єктивність суддівських рішень. Проте прийняття та запровадження FSG зумовлювалося певними труднощами: надмірна формалізація знижувала дискрецію суддів, посилювала вплив на прокурорів та створювала нерівність у призначенні покарань, особливо через введення обов'язкових мінімальних термінів та політичних обмежень у визначенні діапазонів вироків.

Британська правова система застосовує оціночні категорії більш гнучко та адаптивно, з приділенням уваги на прецедентне право та структуровані методи тлумачення законів. Система враховує ступінь шкоди, соціальний контекст та причинний зв'язок, що дозволяє суддям оцінити конкретні обставини справи при призначенні покарання.

Отже, аналіз дослідження свідчить, що обидві системи покладаються на оціночні категорії як на інструмент забезпечення справедливості, але США прагнуть стандартизувати їх застосування через формальні керівні принципи, в той час як британська система віддає перевагу адаптивності та контекстуальному тлумаченню. Ефективність кримінального правосуддя залежить від здатності балансувати між рівністю вироків, необхідністю враховувати індивідуальні обставини справи та юридичною визначеністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Federal sentencing guidelines & chart. Nemann Law Offices, LLC. URL: <https://www.nemannlawoffices.com/library/federal-sentencing-guidelines-chart.cfm> (дата звернення: 20.11.2025).
2. History of Federal Sentencing Guidelines. LegalMatch. URL: <https://www.legalmatch.com/law-library/article/history-of-federal-sentencing-guidelines.html> (дата звернення: 20.11.2025).
3. Walker R. The english legal system. London : Butterworths, 1970. 536 с.
4. Blackstone W. Oxford university press. Commentaries on the Laws of England. URL: [https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=WjvKDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Blackstone,+W.+\(2016\)+Commentaries+on+the+Laws+of+England.+Oxford:+Oxford+University+Press,+472pp.&ots=xrDqhMGCQ-&sig=9nrOxs6vKQqNuw-QbaYenU4zKhI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=WjvKDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Blackstone,+W.+(2016)+Commentaries+on+the+Laws+of+England.+Oxford:+Oxford+University+Press,+472pp.&ots=xrDqhMGCQ-&sig=9nrOxs6vKQqNuw-QbaYenU4zKhI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false) (дата звернення: 20.11.2025).
5. Assault offences explained. Sentention Council. URL: https://www.sentencingcouncil.org.uk/news/item/assault-offences-explained/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 20.11.2025).

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.12.2025
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026